

Govern de les Illes Balears

Conselleria d'Educació i Universitat
Direcció General de Planificació,
Ordenació i Centres

VALORS ÈTICS (ESO)

Finalitat de l'assignatura

El valor de la reflexió ètica que ofereix aquesta matèria s'ha de centrar a dotar els alumnes dels instruments de racionalitat i objectivitat necessaris perquè els seus judicis valoratius tinguin el rigor, la coherència i la fonamentació racional requerits perquè les tries que facin siguin dignes de guiar la seva conducta, la seva vida personal i les seves relacions socials.

Estructura del currículum

En l'exercici de l'autonomia de centre, correspon al departament didàctic distribuir els continguts entre els diferents cursos del primer cicle de l'educació secundària obligatòria.

En el currículum bàsic es poden distingir dues parts. La primera s'inicia amb l'estudi de la dignitat de la persona com a fonament dels valors ètics i de la capacitat que té aquesta de triar les seves accions, modelar la seva pròpia personalitat i assumir la responsabilitat de ser lliure. Seguidament, es plantegen les relacions interpersonals amb la finalitat d'entendre-les a partir del respecte i la igualtat. Es destaca la naturalesa social de l'ésser humà, la necessitat que té de desenvolupar la capacitat de relacionar-se amb la comunitat i la importància de les influències socials en l'individu i els límits que suposen per a la pràctica de la seva llibertat, i es pren com a criteri normatiu d'aquesta relació el respecte a la dignitat i als drets humans. Es continua amb una reflexió ètica sobre els valors i la relació que mantenen amb l'autorealització humana, el desenvolupament moral d'aquests i l'anàlisi d'algunes teories ètiques formulades per pensadors especialment significatius.

En la segona part s'apliquen els valors ètics a alguns àmbits de l'acció humana i es proposa analitzar la relació entre la justícia i la política en el món actual, així com el paper de la democràcia i la vinculació que manté amb l'estat de dret i la divisió de poders, la qual cosa fa possible una societat que garanteix els drets humans a tots els membres. A continuació, es reflexiona sobre els valors ètics que conté la Constitució espanyola i les relacions que aquesta estableix entre l'Estat i el ciutadà i amb el fet històric de la integració a la Unió Europea. Tot seguit, s'entra dins el

terreny del dret i s'exposa la relació d'aquest amb l'ètica i el paper de la Declaració universal dels drets humans com a criteri internacional per justificar èticament el dret com a instrument que regula i garanteix el compliment d'aquests drets, considerats ideals irrenunciables per a la humanitat. Finalment, es valora la necessitat de reflexionar sobre la funció de l'ètica en l'àmbit de la ciència i la tecnologia i en l'elaboració de codis deontològics professionals i empresarials, amb la finalitat d'assegurar que els avenços en aquests camps i l'aplicació d'aquests avenços no violin el respecte a la dignitat i als drets humans, ni la protecció ni la conservació del medi ambient.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

Agafant com a referència els principis de la pedagogia constructivista, proposam a continuació una sèrie d'orientacions metodològiques i didàctiques que poden servir com a base per intentar assolir un aprenentatge realment significatiu.

En primer lloc, segons el marc de referència esmentat, és essencial partir dels coneixements previs dels alumnes i de les seves pròpies experiències. D'aquesta manera, podran relacionar els continguts nous amb allò que ja saben i s'incrementarà, així, l'assimilació de les noves idees.

És fonamental treballar la recerca, la selecció, l'anàlisi i l'avaluació de la informació, la feina en equip, etc. A l'hora de dur a terme l'aprenentatge, s'ha de tenir en compte el grau de maduresa i autonomia dels alumnes, que els permetrà tractar problemes més complexos i intentar trobar les respostes per si mateixos. Es poden abordar els diversos temes partint d'un qüestionari inicial que permeti que els alumnes, després d'haver recollit i estructurat la informació, puguin arribar a conclusions que responguin a aquestes qüestions inicials. És molt aconsellable fer una autoavaluació o una coavaluació. Si es treballa en grups petits, els alumnes es conscienciaran molt més dels seus propis errors i avançaran molt millor en el seu procés d'aprenentatge. El professor, finalment, pot resoldre dubtes, explicar i completar conceptes que no hagin quedat clars, etc.

En segon lloc, és important també emprar una metodologia activa en què es fomenti la participació de l'alumne a través de l'experimentació. Aquesta estratègia promou el desenvolupament d'habilitats com el pensament crític, la creativitat i la comunicació efectiva en cadascuna de les fases del procés.

La utilització de recursos informàtics i audiovisuals en l'ensenyament de valors ètics pot ser interessant, ja que permet acostar aquests temes als alumnes i fer-los més comprensibles, amb la qual cosa s'afavoreix l'aprenentatge. L'existència d'una gran varietat de recursos en l'àmbit de les TIC (webs, webquestes, blogs, etc.) facilita molt aquesta metodologia.

En tercer lloc, s'ha de procurar que les activitats plantejades siguin tan reals, coherents i funcionals com sigui possible. En aquest sentit, cal aprofitar tots els recursos que es tinguin a l'abast per oferir als alumnes tasques que els resultin estimulants, a fi d'augmentar així la seva motivació i la implicació en el propi aprenentatge.

La pràctica cooperativa d'activitats és fonamental perquè els alumnes millorin les seves destreses i perquè aquesta pràctica serveixi per motivar i refermar la part teòrica.

Finalment, és necessari tenir en compte aspectes tan determinants com l'etapa evolutiva dels alumnes o la diversitat present a l'aula, i adaptar-nos en cada cas a les característiques i les necessitats de cadascú.

Recursos didàctics

Com hem dit abans, és convenient utilitzar tots els recursos que tinguem a la nostra disposició a fi de despertar l'interès dels alumnes per aprendre i aconseguir, així, que s'impliquin de forma activa en les dinàmiques plantejades. Des d'aquest punt de vista, volem reiterar la utilitat de les metodologies actives, que fan que l'aprenent sigui protagonista i constructor del seu propi procés en comptes d'un simple espectador i receptor de continguts. Les TIC, sempre que tinguin en compte el criteri anterior, solen ser eines molt útils per aconseguir captar l'atenció dels joves.

Seria molt útil disposar dels recursos següents:

- Material audiovisual: pissarres digitals, canons de projecció amb connexió a Internet, pel·lícules, reportatges, documentals, etc.
- Material TIC: ordinadors personals o ordinadors d'aula amb programes informàtics interactius, llibres de text digitals.
- Material bibliogràfic: llibres de text, llibres de consulta, premsa escrita, etc.
- Guions d'activitats, fitxes de treball, etc.

Distribució espai-temps. Tipologia d'agrupament

Segons les activitats que duguem a terme, necessitarem diferents tipus d'agrupaments: individuals, en parelles, en grup gran o petit, debats, etc., per la qual cosa la distribució de l'espai ha de ser flexible i ha de permetre diferents tipus d'intercanvis.

Tractament disciplinari

Aquesta assignatura permet fer feina interdisciplinàriament, ja que, en el temari, es recull una gran varietat de temes relacionats amb altres branques del saber, com la filosofia, la psicologia, l'antropologia, la sociologia, etc.

Avaluació

El procés d'avaluació s'ha d'orientar cap a dues direccions: per una banda, ajudar a millorar l'aprenentatge dels alumnes i, per l'altra, valorar la pròpia pràctica docent.

L'avaluació inicial permet detectar el bagatge previ amb el qual els alumnes accedeixen a l'assignatura i identificar quins coneixements i quines idees errònies en tenen, quin grau d'interès els desperta, quines són les seves expectatives, etc.

D'altra banda, l'avaluació continuada durant tot el curs està encaminada a prendre consciència dels progressos en l'assoliment de les competències i la consecució dels objectius fixats. A més, permet descobrir i gestionar possibles obstacles que dificulten l'aprenentatge.

En aquest sentit, és important que els alumnes coneguin els elements bàsics de la seva avaluació (criteris, mecanismes, finalitat, etc.) i que entenguin la necessitat de saber-los emprar per poder autoavaluar-se i regular-se durant el curs.

El paper dels docents

El paper del docent és essencial: escolta, orienta i estimula; guia les recerques i les descobertes; fomenta el diàleg, la creativitat i l'adquisició de l'esperit crític; dóna suport, i ofereix models i reptes. Ha de fonamentar la seva acció tenint en compte les característiques personals i del grup.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

La matèria de valors ètics contribueix al desenvolupament de les competències clau següents:

Comunicació lingüística

Afavoreix la utilització tant del llenguatge verbal oral com de l'escrit i la valoració crítica dels missatges explícits i implícits que apareixen en diverses fonts, i possibilita també l'enriquiment del vocabulari.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

S'estudien la percepció i el coneixement de l'espai físic i natural en què es desenvolupen l'activitat i la convivència humanes, tant en grans àmbits com a l'entorn immediat, així com la interacció que es produeix entre tots dos.

Aprendre a aprendre

Fomenta la consciència de les pròpies capacitats. També fomenta l'estímul de les virtuts i habilitats socials, la feina en equip, la informació i la opinió, que afavoreixen també els aprenentatges posteriors.

Competències socials i cíviques

Propicia l'adquisició d'habilitats i virtuts cíviques per viure en societat i per exercir la ciutadania democràtica. També contribueix a millorar les relacions interpersonals pel fet de formar l'alumne perquè prengui consciència dels propis pensaments, valors, sentiments i accions.

Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

Es desenvolupen iniciatives de planificació, presa de decisions, participació i assumptió de responsabilitats.

Consciència i expressions culturals

Es relaciona principalment amb el fet de conèixer i valorar les manifestacions i els assoliments rellevants i el significat que tenen en diferents grups i societats.

Objectius específics

1. Conèixer la dimensió individual i social de la condició humana i acceptar la pròpia identitat respectant les diferències amb els altres.
2. Desenvolupar l'autoestima, l'afectivitat i l'autonomia personal en les relacions amb les altres persones, així com una actitud contrària a la violència, als estereotips i als prejudicis.
3. Apreciar els valors i les normes de la convivència per aprendre a actuar amb rigor tenint-los en compte i preparar-se per a l'exercici actiu de la ciutadania, i respectar els drets humans, així com el pluralisme propi d'una societat democràtica.
4. Fomentar habilitats emocionals, comunicatives i socials per actuar amb autonomia i participar activament en les relacions de grup, mostrant sempre actituds constructives i altruistes.
5. Descobrir que la diversitat enriqueix i que no ha de ser un obstacle per a la convivència, i mostrar respecte pels costums i per les maneres de viure de persones i poblacions diferents de la pròpia.
6. Assumir els mecanismes fonamentals de funcionament de les societats democràtiques i valorar el paper de l'Administració pública per garantir els serveis públics i l'obligació dels ciutadans de contribuir a mantenir-los i complir les seves obligacions cíviques.

7. Reconèixer-se membres d'una ciutadania global i identificar i valorar la pluralitat de les societats actuals com a enriquidora de la convivència.
8. Identificar i rebutjar situacions d'injustícia i de discriminació, mostrar sensibilitat per les necessitats de les persones i els grups més desafavorits i desenvolupar comportaments solidaris i contraris a la violència.
9. Prendre consciència de la situació del medi ambient i desenvolupar actituds de responsabilitat en la protecció de l'entorn immediat.
10. Conèixer, comprendre i respectar les diferents cultures i les diferències entre les persones, la igualtat de drets i oportunitats d'homes i dones i la no-discriminació de persones amb discapacitat.
11. Desenvolupar les capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i en les relacions amb els altres, així com una actitud contrària a la violència, als prejudicis de qualsevol tipus i als estereotips sexistes.
12. Reconèixer els principals conflictes socials i morals del món actual, analitzar-ne les causes i els efectes i jutjar-los des de les teories ètiques.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluable

Primer cicle

BLOC 1. LA DIGNITAT DE LA PERSONA
Continguts
El concepte de <i>persona</i> . El concepte de <i>persona</i> en la història de la filosofia. Característiques principals de la persona. La dimensió moral de la persona. Desenvolupament moral a l'adolescència. Autonomia i heteronomia morals. Concepció kantiana de la persona. La personalitat i els valors ètics. El concepte de <i>virtut</i> en el pensament d'Aristòtil. La intel·ligència emocional.
Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable
1. Construir un concepte de <i>persona</i> sent conscients que és indefinible i valorar la dignitat de les persones pel fet de ser lliures. 1.1. Assenyala les dificultats per definir el concepte de <i>persona</i> , n'analitza el significat etimològic i valora algunes definicions aportades per filòsofs.

- 1.2. *Describeix les característiques principals de la persona: substància independent, racional i lliure.*
- 1.3. *Explica i valora la dignitat de la persona, que, com a ens autònom, es converteix en un "ésser moral".*
2. *Comprendre la crisi de la identitat personal que sorgeix a l'adolescència i les causes que la provoquen i descriure les característiques dels grups que formen els adolescents i la influència que exerceixen sobre els membres, amb la finalitat de prendre consciència de la necessitat de desenvolupar la pròpia autonomia personal i controlar la conducta per seguir creixent moralment i passar a la vida adulta.*
- 2.1. *Està informat, de fonts diverses, sobre les característiques dels grups d'adolescents i la influència que exerceixen sobre els membres a l'hora de determinar la seva conducta, i fa un resum de la informació obtinguda.*
- 2.2. *Elabora conclusions sobre la importància que té per a l'adolescent desenvolupar l'autonomia personal i tenir el control de la pròpia conducta de conformitat amb els valors ètics lliurement triats.*
3. *Identificar els conceptes d'heteronomia i autonomia a través de la concepció kantiana de persona, amb la finalitat de valorar-ne la importància i aplicar-los a la realització de la vida moral.*
- 3.1. *Explica la concepció kantiana del concepte de persona com a subjecte autònom capaç de dictar les pròpies normes morals.*
- 3.2. *Comenta i valora la idea de Kant de concebre la persona com un fi en si mateix i rebutjar la possibilitat que sigui tractada pels altres com a instrument per aconseguir finalitats alienes a ella.*
4. *Describeix en què consisteix la personalitat i valorar la importància d'enriquir-la amb valors i virtuts ètiques mitjançant l'esforç i la voluntat personal.*
- 4.1. *Identifica en què consisteix la personalitat i els factors genètics, socials, culturals i mediambientals que intervenen a l'hora de construir-la i aprecia la capacitat d'autodeterminació en l'ésser humà.*
5. *Justificar la importància que té l'ús de la raó i la llibertat en l'ésser humà per determinar "com vol ser" i triar els valors ètics que vol incorporar a la seva personalitat.*
- 5.1. *Describeix i valora el paper rellevant de la raó i la llibertat per configurar, amb els seus propis actes, l'estructura de la seva personalitat.*
- 5.2. *Elabora una llista dels valors ètics que considera desitjables per integrar-los a la seva personalitat i explica les raons d'aquesta tria.*

6. Entendre la relació entre els actes, els hàbits i el desenvolupament del caràcter mitjançant la comprensió del concepte de *virtut* d'Aristòtil i, especialment, en referència a les virtuts ètiques, per la importància que tenen en el desenvolupament de la personalitat.

6.1. Assenyala en què consisteix la virtut i les característiques que té segons Aristòtil i indica com es relaciona amb els actes, els hàbits i el caràcter.

6.2. Enumera alguns dels beneficis que, segons Aristòtil, aporten les virtuts ètiques a l'ésser humà, identifica algunes d'aquestes virtuts i les ordena d'acord amb un criteri racional.

7. Analitzar en què consisteix la intel·ligència emocional i valorar la importància que té en el desenvolupament moral de l'ésser humà.

7.1. Defineix la intel·ligència emocional, descriu les característiques que presenta i valora la importància que té en la construcció moral de l'ens humà.

7.2. Explica en què consisteixen les emocions i els sentiments i com es relacionen amb la vida moral.

7.3. Mitjançant un debat en grup, troba la relació que hi ha entre algunes virtuts i valors ètics i el desenvolupament de les capacitats d'autocontrol emocional i automotivació, com la sinceritat, el respecte, la prudència, la templança, la justícia i la perseverança, entre altres.

8. Valorar la importància del desenvolupament de la intel·ligència emocional, la influència que exerceix en la construcció de la personalitat i el caràcter moral que té, i ser capaç d'utilitzar la introspecció per reconèixer emocions i sentiments propis, amb la finalitat de millorar les habilitats emocionals.

8.1. Comprèn en què consisteixen les habilitats emocionals que, segons Goleman, ha de desenvolupar l'ésser humà i elabora, en col·laboració amb el grup, un esquema explicatiu d'aquesta qüestió.

8.2. Relaciona el desenvolupament de les habilitats emocionals amb l'adquisició de les virtuts ètiques, com la perseverança, la prudència, l'autonomia personal, la templança, la fortalesa de voluntat, l'honestedat amb un mateix, el respecte a la justícia i la fidelitat als propis principis ètics, entre altres.

8.3. Utilitza la introspecció com a mitjà per reconèixer els propis sentiments, emocions i estats d'ànim, amb la finalitat de tenir-ne més autocontrol i ser capaç d'automotivar-se, de convertir-se en l'amo de la seva pròpia conducta.

9. Comprendre i apreciar la capacitat de l'ésser humà d'influir de manera conscient i voluntària en la construcció de la seva pròpia identitat, conformement a un valors ètics, i així millorar l'autoestima.

9.1. Reconeix i valora la capacitat que té de modelar la seva pròpia identitat i fer de si mateix una persona justa, sincera, tolerant, amable, generosa, respectuosa, solidària, honesta, lliure,

etc.; en una paraula: una persona digna de ser apreciada per ella mateixa.

9.2. Dissenya un projecte de vida personal conforme al model de persona que vol ser i els valors ètics que vol adquirir i fa que la seva pròpia vida tengui un sentit.

BLOC 2. LA COMPRESIÓ, EL RESPECTE I LA IGUALTAT EN LES RELACIONS INTERPERSONALS

Continguts

Dimensió social de la persona.

El procés de socialització.

L'ètica i el dret.

La intel·ligència emocional en les relacions interpersonals. Goleman.

L'assertivitat.

Les virtuts ètiques.

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer els fonaments de la naturalesa social de l'ésser humà i la relació dialèctica que s'estableix entre aquest i la societat, i valorar la importància d'una vida social dirigida pels valors ètics.

1.1. Explica per què l'ésser humà és social per naturalesa i valora les conseqüències que té aquest fet en la seva vida personal i moral.

1.2. Reflexiona, en petits grups, sobre la influència mútua que s'estableix entre l'individu i la societat.

1.3. Aporta raons que fonamenten la necessitat d'establir uns valors ètics que guiïn les relacions interpersonals i emprà la iniciativa personal per elaborar, mitjançant suports informàtics, una presentació gràfica de les seves conclusions sobre aquest tema.

2. Descriure i valorar la importància de la influència de l'entorn social i cultural en el desenvolupament moral de la persona mitjançant l'anàlisi del paper que exerceixen els agents socials.

2.1. Descriu el procés de socialització i valora la importància que té en la interiorització individual dels valors i les normes morals que regeixen la conducta de la societat en la qual viu.

2.2. Exemplifica, en col·laboració amb el grup, la influència que tenen en la configuració de la personalitat humana els valors morals inculcats pels agents socials, entre els quals la família, l'escola, els amics i els mitjans de comunicació de massa, i elabora un esquema i unes conclusions utilitzant suports informàtics.

2.3. Justifica i valora la necessitat de la crítica racional com a mitjà indispensable per adequar els costums, les normes, els valors, etc., del seu entorn als valors ètics universals establerts en la Declaració universal dels drets humans i rebutja tot el que pot atemptar contra la dignitat humana i els drets fonamentals de les persones.

3. Distingir, en la persona, els àmbits de la vida privada i de la vida pública —la primera regulada per l'ètica i la segona, pel dret—, amb la finalitat d'identificar els límits de la llibertat personal i de la social.

3.1. Defineix els àmbits de la vida privada i de la pública, així com el límit de la llibertat humana en tots dos casos.

3.2. Distingeix els àmbits d'acció que corresponen a l'ètica dels que corresponen al dret i exposa les seves conclusions mitjançant una presentació elaborada amb mitjans informàtics.

3.3. Reflexiona sobre el problema de la relació entre el camp privat i el públic i la possibilitat que sorgeixi un conflicte de valors ètics entre tots dos, així com sobre la forma de trobar una solució basada en els valors ètics, exemplifica de manera concreta aquests casos i exposa les possibles solucions fonamentades èticament.

4. Assenyalar i valorar la importància de les habilitats de la intel·ligència emocional assenyalades per Goleman en relació amb la vida interpersonal i el vincle que mantenen amb els valors ètics que enriqueixen les relacions humanes.

4.1. Comprèn la importància que, per a Goleman, tenen les capacitats de reconèixer les emocions alienes i de controlar les relacions interpersonals i elabora un resum esquemàtic d'aquest tema.

5. Utilitzar la conducta assertiva i les habilitats socials amb la finalitat d'incorporar a la pròpia personalitat alguns valors i virtuts ètiques necessaris per desenvolupar una vida social més justa i enriquidora.

5.1. Explica en què consisteix la conducta assertiva, la compara amb el comportament agressiu o inhibid i adopta com a principi moral fonamental, en les relacions interpersonals, el respecte a la dignitat de les persones.

5.2. Mostra, en les relacions interpersonals, una actitud de respecte cap als drets que qualsevol ésser humà té de sentir, pensar i actuar de forma diferent, d'equivocar-se, de gaudir del temps de descans, de tenir una vida privada, de prendre les pròpies decisions, etc., i, específicament, de ser valorat de forma especial pel simple fet de ser persona, sense discriminar ni menysprear ningú.

5.3. Empra, en diàlegs curts reals o inventats, habilitats socials com l'empatia, l'escolta activa i la interrogació assertiva, entre altres, amb la finalitat d'aprendre a utilitzar-les de forma natural en la relació amb els altres.

5.4. Exercita, mitjançant diàlegs orals, algunes tècniques de comunicació interpersonal, com la forma adequada de dir no, el disc ratllat, el banc de boira, etc., amb l'objecte de dominar-les i poder-les utilitzar en el moment adequat.

6. Justificar la importància que tenen els valors i les virtuts ètiques per aconseguir unes relacions interpersonals justes, respectuoses i satisfactòries.

6.1. Identifica l'adquisició de les virtuts ètiques, entre les quals la prudència, la lleialtat, la sinceritat, la generositat, etc., com una condició necessària per aconseguir unes bones relacions interpersonals

6.2. Elabora una llista amb alguns valors ètics que han d'estar presents en les relacions entre l'individu i la societat, com la responsabilitat, el compromís, la tolerància, el pacifisme, la lleialtat, la solidaritat, la prudència, el respecte mutu i la justícia, entre altres.

6.3. Destaca el deure moral i cívic que té tothom d'ajudar qualsevol persona la vida, la llibertat i la seguretat de la qual estiguin en perill de forma imminent i de col·laborar, segons les pròpies possibilitats, a prestar els primers auxilis en casos d'emergència.

BLOC 3. LA REFLEXIÓ ÈTICA

Continguts

Ètica i moral.

La dimensió moral de l'ésser humà.

Ètica i llibertat.

Els valors i les normes ètiques.

Les teories ètiques: concepte i classificació.

El relativisme moral. Els sofistes.

L'intel·lectualisme moral. Sòcrates.

L'eudemonisme. Aristòtil.

L'hedonisme. Epicur.

L'utilitarisme.

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Distingir entre ètica i moral, assenyalar-ne les semblances i les diferències i valorar la importància de la reflexió ètica com un saber pràctic necessari per guiar de forma racional la conducta de l'ésser humà cap a la seva plena realització.

1.1. *Reconeix les diferències que hi ha entre l'ètica i la moral quant a l'origen i la finalitat.*

1.2. *Aporta raons que justifiquen la importància de la reflexió ètica com una guia racional de conducta necessària en la vida de l'ésser humà i expressa de forma apropiada els arguments en els quals es fonamenta.*

2. Destacar el significat i la importància de la naturalesa moral de l'ésser humà, analitzar les seves etapes de desenvolupament i prendre consciència de la necessitat que té de normes ètiques, lliurement i racionalment assumides, com a guia del seu comportament.

2.1. *Distingeix la conducta instintiva de l'animal del comportament racional i lliure de l'ésser humà, destaca la magnitud de les seves diferències i valora les conseqüències que tenen en la vida de les persones.*

2.2. Assenyala en què consisteix l'estructura moral de la persona com a ésser racional i lliure, raó per la qual aquesta és responsable de la seva conducta i de les conseqüències que se'n deriven.

2.3. Explica les tres etapes del desenvolupament moral de l'home segons la teoria de Piaget o la de Kohlberg i les característiques pròpies de cadascuna, i destaca com es passa de l'heteronomia a l'autonomia.

3. Reconèixer que la llibertat constitueix l'arrel de l'estructura moral de la persona i valorar el paper de la intel·ligència i la voluntat com a factors que incrementen la capacitat d'autodeterminació.

3.1. Descriu la relació existent entre la llibertat i els conceptes de persona i estructura moral.

3.2. Analitza i valora la influència que tenen en la llibertat personal la intel·ligència, que ens permet conèixer les possibles opcions que podem triar, i la voluntat, que ens dona la força suficient per fer el que hem decidit fer.

3.3. Analitza alguns factors biològics, psicològics, socials, culturals i ambientals que influeixen en el desenvolupament de la intel·ligència i la voluntat, especialment el paper de l'educació, i exposa les seves conclusions de forma clara mitjançant una presentació elaborada amb suports informàtics i audiovisuals.

4. Justificar i apreciar el paper dels valors en la vida personal i social i destacar-ne les característiques, la classificació i la jerarquia, amb la finalitat de comprendre'n la naturalesa i la importància.

4.1. Explica què són els valors, descriu les principals característiques que presenten i valora la importància que tenen en la vida individual i col·lectiva de les persones.

4.2. Cerca i selecciona informació sobre l'existència de diferents classes de valors, com els religiosos, els afectius, els intel·lectuals, els vitals, etc.

4.3. Elabora, en grup, una jerarquia de valors i explica la seva fonamentació racional mitjançant una exposició en què s'usen mitjans informàtics o audiovisuals.

5. Destaca la importància dels valors ètics, les especificacions d'aquests i la influència que exerceixen en la vida personal i social de l'ésser humà, així com la necessitat que siguin reconeguts i respectats per tothom.

5.1. Descriu les característiques distintives dels valors ètics utilitzant exemples concrets i valora la relació essencial que mantenen amb la dignitat humana i la conformació d'una personalitat justa i satisfactòria.

5.2. Empra el seu esperit emprenedor per dissenyar, en grup, una campanya destinada a difondre la importància de respectar els valors ètics tant en la vida personal com en la vida social.

6. Establir el concepte de *norma ètica* i apreciar-ne la importància, identificar-ne les característiques i conèixer la naturalesa del seu origen i la validesa que tenen, mitjançant el coneixement del debat ètic que va existir entre Sòcrates i els sofistes.
- 6.1. *Defineix el concepte de norma i de norma ètica i les distingeix de les normes morals, jurídiques, religioses, etc.*
- 6.2. *Exposa qui eren els sofistes i alguns dels fets i les raons en els quals es fonamentava la seva teoria relativista de la moral, i assenyala les conseqüències que aquesta té en la vida de les persones.*
- 6.3. *Coneix els motius que varen empènyer Sòcrates a afirmar l'intel·lectualisme moral i explica en què consisteix i quina crítica li va fer Plató.*
- 6.4. *Compara el relativisme i l'objectivisme moral, valora la vigència d'aquestes teories ètiques actualment i expressa les seves opinions de forma argumentada.*
7. Prendre consciència de la importància dels valors i les normes ètiques com a guia de la conducta individual i de la social, i assumir la responsabilitat de difondre'ls i promoure'ls pels beneficis que aporten a la persona i a la comunitat.
- 7.1. *Destaca algunes de les conseqüències negatives que, per a l'individu i la comunitat, té l'absència de valors i normes ètiques, com l'egoisme, la corrupció, la mentida, l'abús de poder, la intolerància, la insolidaritat, la violació dels drets humans, etc.*
- 7.2. *A partir de la seva iniciativa personal i la col·laboració en grup, organitza i desenvolupa una campanya al seu entorn amb la finalitat de promoure el reconeixement dels valors ètics com a elements fonamentals del ple desenvolupament personal i social.*
8. Explicar les característiques i els objectius de les teories ètiques, així com la classificació d'aquestes en ètiques de finalitats i procedimentals, i assenyalar els principis més destacats de l'hedonisme d'Epicur.
- 8.1. *Enumera els elements distintius de les teories ètiques, argumenta la classificació d'aquestes com a ètiques de finalitats i elabora un esquema amb les característiques més destacades.*
- 8.2. *Enumera els aspectes fonamentals de la teoria hedonista d'Epicur i els valors ètics que defensa i destaca les característiques que la identifiquen com una ètica de finalitats.*
- 8.3. *Elabora, en col·laboració amb el grup, arguments a favor i/o en contra de l'epicureisme i exposa les seves conclusions amb els arguments racionals corresponents.*
9. Entendre els principals aspectes de l'eudemonisme aristotèlic, identificar-lo com una ètica de finalitats i valorar-ne la importància i la vigència actuals.
- 9.1. *Explica el significat del terme eudemonisme i el significat per a Aristòtil de la felicitat entesa com a bé suprem, i n'extreu unes conclusions.*
- 9.2. *Distingeix els tres tipus de tendències que hi ha a l'ésser humà, segons Aristòtil, i com es*

relacionen amb el que ell considera bé suprem de la persona.

9.3. Aporta raons per classificar l'eudemonisme d'Aristòtil dins la categoria de l'ètica de finalitats.

10. Comprendre els elements més significatius de l'ètica utilitarista i la relació que manté amb l'hedonisme d'Epicur, classificar-la com una ètica de finalitats i elaborar arguments que donin suport a la valoració personal d'aquest plantejament ètic.

10.1. *Ressenya les idees fonamentals de l'ètica utilitarista: el principi d'utilitat, el concepte de plaer, la compatibilitat de l'egoisme individual amb l'altruisme universal i la ubicació del valor moral en les conseqüències de l'acció, entre altres.*

10.2. *Enumera les característiques que fan de l'utilitarisme i de l'epicureisme unes ètiques de finalitat.*

10.3. *Argumenta racionalment les seves opinions sobre l'ètica utilitarista.*

BLOC 4. LA JUSTÍCIA I LA POLÍTICA

Continguts

La relació entre l'ètica, la justícia i la política. La teoria política d'Aristòtil.

L'estat de dret i la divisió de poders.

La participació ciutadana en la vida política.

Fonaments ètics de la Declaració universal dels drets humans.

Fonaments ètics de la Constitució espanyola de 1978.

Fonaments ètics de la Unió Europea.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Comprendre i valorar la importància de la relació existent entre els conceptes d'ètica, política i justícia mitjançant l'anàlisi i la definició d'aquests termes i destacar el vincle que els uneix en el pensament d'Aristòtil.

1.1. *Explica i valora les raons que dóna Aristòtil per establir un vincle necessari entre ètica, política i justícia*

1.2. *Utilitza i selecciona informació sobre els valors ètics i cívics, i identifica i valora les semblances, les diferències i les relacions que hi ha entre aquests valors.*

2. Conèixer i valorar la política d'Aristòtil i les seves característiques essencials, entendre el seu concepte de justícia i la relació d'aquesta amb el bé comú i la felicitat i elaborar un judici crític sobre la perspectiva d'aquest filòsof.

2.1. *Elabora, partint de la seva iniciativa personal, una presentació en suport informàtic sobre la política aristotèlica com una teoria organicismista, amb una finalitat ètica i que atribueix la funció educativa a l'Estat.*

2.2. *Selecciona i usa informació, en col·laboració amb el grup, per entendre i valorar la*

importància que Aristòtil dona a la justícia com el valor ètic en el qual es fonamenta la legitimitat de l'Estat i la relació que manté amb la felicitat i el bé comú, i exposa les seves conclusions personals degudament fonamentades.

3. Justificar racionalment la necessitat dels valors i principis ètics continguts en la Declaració universal dels drets humans com a fonament universal de les democràcies durant els segles XX i XXI, i destacar-ne les característiques i la relació amb els conceptes d'estat de dret i de divisió de poders.

3.1. *Fonamenta racionalment i èticament l'elecció de la democràcia com un sistema que està per damunt altres formes de govern pel fet d'incorporar, com a principis, els valors ètics assenyalats en la Declaració universal dels drets humans.*

3.2. *Defineix el concepte d'estat de dret i el relaciona amb la defensa dels valors ètics i cívics en la societat democràtica.*

3.3. *Describeix el significat dels conceptes de democràcia, ciutadà, sobirania, autonomia personal, igualtat, justícia, representativitat, etc., i la relació existent entre aquests conceptes.*

3.4. *Explica la divisió de poders proposada per Montesquieu i la funció que exerceixen el poder legislatiu, l'executiu i el judicial a l'estat democràtic com a instruments per evitar el monopoli del poder polític i com a mitjà que permet als ciutadans controlar l'Estat.*

4. Reconèixer la necessitat de la participació activa dels ciutadans en la vida política de l'Estat amb la finalitat d'evitar els riscos d'una democràcia que violi els drets humans.

4.1. *Assumeix i explica el deure moral i civil que tenen els ciutadans de participar activament en l'exercici de la democràcia amb la finalitat que es respectin els valors ètics i cívics en el si de l'Estat.*

4.2. *Defineix la magnitud d'alguns dels riscos que existeixen als governs democràtics quan no es respecten els valors ètics de la Declaració universal dels drets humans, com la degeneració en demagògia, la dictadura de les majories i l'escassa participació ciutadana, entre altres, i exposa possibles mesures per evitar-los.*

5. Conèixer i valorar els fonaments de la Constitució espanyola de 1978 i identificar els valors ètics dels quals parteix i els conceptes preliminars que estableix.

5.1. *Identifica i aprecia els valors ètics més destacats en els quals es fonamenta la Constitució espanyola i assenjala l'origen de la seva legitimitat i la finalitat que persegueix mitjançant la lectura comprensiva i comentada del preàmbul.*

5.2. *Describeix els conceptes preliminars delimitats en la Constitució espanyola i la seva dimensió ètica, com la nació espanyola, la pluralitat ideològica i les funcions atribuïdes a les forces*

armades, a través de la lectura comprensiva i comentada dels articles 1-9.

6. Mostrar respecte per la Constitució espanyola, identificar-hi, mitjançant una lectura explicativa i comentada, els drets i els deures que té l'individu com a persona i ciutadà i valorar-ne l'adequació a la Declaració universal dels drets humans, amb la finalitat d'assumir de forma conscient i responsable els principis de convivència que han de regir a l'Estat espanyol.

6.1. Assenyala i comenta la importància i els límits dels drets i les llibertats públiques fonamentals de la persona establerts en la Constitució, com la llibertat ideològica, religiosa i de culte; el caràcter aconfessional de l'Estat espanyol; el dret a la lliure expressió d'idees i pensaments, i el dret a la reunió pública i a la lliure associació.

7. Assenyalar i apreciar l'adequació de la Constitució espanyola als principis ètics defensats per la Declaració universal dels drets humans mitjançant la lectura comentada i reflexiva de les seccions "Els drets i els deures dels ciutadans" (articles 30-38) i "Els principis rectors de la política social i econòmica" (articles 39-52).

7.1. Coneix i aprecia l'adequació de la Constitució espanyola a la Declaració universal dels drets humans i assenyala els valors ètics en els quals es fonamenten els drets i els deures dels ciutadans, així com els principis rectors de la política social i econòmica.

7.2. Explica i assumeix els deures ciutadans que estableix la Constitució, els ordena per ordre d'importància i justifica l'ordre triat.

7.3. Aporta raons per justificar la importància que té, per al bon funcionament de la democràcia, el fet que els ciutadans siguin conscients no tan sols dels seus drets, sinó també de les seves obligacions com a deures cívics, jurídics i ètics.

7.4. Reconeix la responsabilitat fiscal dels ciutadans com un deure ètic que contribueix al desenvolupament del bé comú i la relació que manté amb els pressuposts generals de l'Estat.

8. Conèixer els elements essencials de la Unió Europea i analitzar els beneficis rebuts i les responsabilitats adquirides pels estats membres i els ciutadans, amb la finalitat de reconèixer-ne la utilitat i allò que ha aconseguit.

8.1. Descriu la integració econòmica i política de la Unió Europea, el desenvolupament històric que ha experimentat des del 1951 i els objectius i els valors ètics en els quals es fonamenta, d'acord amb la Declaració universal dels drets humans.

8.2. Identifica i valora la importància del que ha assolit la Unió Europea i els beneficis que ha suposat per a la vida dels ciutadans, com ara l'anul·lació de fronteres i restriccions duaneres, la lliure circulació de persones i capitals, etc., així com les obligacions adquirides als diferents àmbits: econòmic, polític, de la seguretat i la pau, etc.

BLOC 5. ELS VALORS ÈTICS, EL DRET, LA DECLARACIÓ UNIVERSAL DELS DRETS HUMANS I ALTRES TRACTATS INTERNACIONALS SOBRE DRETS

HUMANS
Continguts
Ètica, dret i justícia. Legalitat i legitimitat. El jusnaturalisme. Locke. El positivisme jurídic. Kelsen. El convencionalisme jurídic. Els sofistes. La Declaració universal dels drets humans: origen històric, estructura i importància ètica i política. La Declaració universal dels drets humans i el concepte de <i>dignitat personal</i> . Desenvolupament històric dels drets humans: les tres generacions. Origen històric i importància dels drets de la dona i els drets dels infants. La defensa dels drets humans en el món actual. Problemes i reptes.
 criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable
1. Assenyalar la vinculació existent entre l'ètica, el dret i la justícia a través del coneixement de les semblances, les diferències i les relacions d'aquests conceptes i analitzar el significat dels termes de <i>legalitat</i> i <i>legitimitat</i> . 1.1. <i>Cerca i selecciona informació de pàgines web per identificar les diferències, les semblances i els vincles existents entre l'ètica i el dret i entre la legalitat i la legitimitat, i elabora i presenta conclusions fonamentades.</i> 2. Explicar el problema de la justificació de les normes jurídiques mitjançant l'anàlisi de les teories del dret natural o jusnaturalisme, el convencionalisme i el positivisme jurídic i identificar l'aplicació d'aquestes teories al pensament jurídic d'alguns filòsofs, amb la finalitat d'anar conformant una opinió argumentada sobre la fonamentació ètica de les lleis. 2.1. <i>Elabora, en grup, una presentació en suport digital sobre l'objectiu i les característiques de la teoria jusnaturalista del dret i identifica, en el pensament de Locke, un exemple d'aquesta teoria, relacionat amb l'origen de les lleis jurídiques, la validesa que tenen i les funcions que atribueix a l'Estat.</i> 2.2. <i>Destaca i valora, en el pensament sofista, la distinció entre phýsis i nomós, descriu l'aportació que fa al convencionalisme jurídic i elabora conclusions argumentades sobre aquest tema.</i> 2.3. <i>Analitza informació sobre el positivisme jurídic de Kelsen, principalment pel que fa a la validesa de les normes i els criteris que utilitza, especialment el d'eficàcia, i a la relació que estableix entre l'ètica i el dret.</i> 2.4. <i>Recorre al seu esperit emprenedor i a la iniciativa personal per elaborar, en grup, una presentació en suport informàtic en què compara les tres teories del dret i explica les seves</i>

conclusions.

3. Analitzar el moment històric i polític que va impulsar l'elaboració de la Declaració universal dels drets humans i la creació de l'ONU, amb la finalitat d'entendre-les com una necessitat del seu temps, el valor de les quals continua vigent com a fonament ètic universal de la legitimitat del dret i dels estats.

3.1. *Explica la funció de la Declaració universal dels drets humans com un codi ètic reconegut pels països integrants de l'ONU amb la finalitat de promoure la justícia, la igualtat i la pau a tot el món.*

3.2. *Contrasta informació dels esdeveniments històrics i polítics que varen donar lloc a la Declaració universal dels drets humans, entre els quals les ideologies nacionalistes i racistes que defensaven la superioritat d'uns homes sobre els altres fins a arribar a l'extrem de l'Holocaust jueu i a la discriminació i l'extermini de totes les persones que no pertanyien a una determinada ètnia, model físic, religió, idees polítiques, etc.*

3.3. *Assenyala els objectius que va tenir la creació de l'ONU i la data en la qual es va signar la Declaració universal dels drets humans, i valora la importància d'aquest fet per a la història de la humanitat.*

4. Identificar, en el preàmbul de la Declaració universal dels drets humans, el respecte a la dignitat de les persones i els seus atributs essencials com el fonament del qual deriven tots els drets humans.

4.1. *Explica, mitjançant la lectura del preàmbul de la Declaració universal dels drets humans, en què consisteix la dignitat que aquesta Declaració reconeix a l'ésser humà com a persona posseïdora d'uns drets universals, inalienables i innats.*

5. Interpretar i apreciar el contingut i l'estructura interna de la Declaració universal dels drets humans amb la finalitat de conèixer-la i propiciar-ne la valoració i el respecte.

5.1. *Elabora un esquema sobre l'estructura de la Declaració universal dels drets humans, que es compon d'un preàmbul i 30 articles, que es poden classificar de la manera següent:*

— *Els articles 1-2 es refereixen als drets inherents a qualsevol persona: la llibertat, la igualtat, la fraternitat i la no-discriminació.*

— *Els articles 3-11 es refereixen als drets individuals.*

— *Els articles 12-17 estableixen els drets de l'individu en relació amb la comunitat.*

— *Els articles 18-21 assenyalen les llibertats i els drets polítics.*

— *Els articles 22-27 se centren en els drets econòmics, socials i culturals.*

— *Finalment, els articles 28-30 es refereixen a la interpretació de tots els drets, a les condicions necessàries per exercir-los i als límits que tenen.*

5.2. *Elabora una campanya, en col·laboració amb el grup, amb la finalitat de difondre, al seu*

entorn escolar, familiar i social, la Declaració universal dels drets humans com a fonament del dret i la democràcia.

6. Comprendre el desenvolupament històric dels drets humans com una conquesta de la humanitat i valorar la importància dels problemes que suposa actualment l'exercici dels drets de la dona i de l'infant a gran part del món, conèixer les causes d'aquests problemes i prendre'n consciència amb la finalitat de promoure'n la solució.

6.1. Descriu els fets més influents en el desenvolupament històric dels drets humans, partint dels drets de la primera generació —els drets civils i polítics— i passant pels de la segona generació —econòmics, socials i culturals— i els de la tercera —els drets dels pobles a la solidaritat, el desenvolupament i la pau.

6.2. Dóna raons sobre l'origen històric del problema dels drets de la dona i reconeix els patrons econòmics i socioculturals que han fomentat la violència i la desigualtat entre sexes.

6.3. Justifica la necessitat d'actuar en defensa dels drets dels infants i lluitar contra la violència i l'abús de què són víctimes els infants al segle XXI, com l'abús sexual, el treball infantil, la utilització d'infants com a soldats, etc.

6.4. Elabora, en col·laboració amb el grup, una campanya contra la discriminació de la dona i la violència masclista adreçada al seu entorn familiar, escolar i social i avalua els resultats obtinguts.

7. Avaluar, utilitzant el judici crític, la magnitud dels problemes als quals s'enfronta actualment l'aplicació de la Declaració universal dels drets humans i valorar la tasca que duen a terme institucions i ONG que defensen els drets humans auxiliant les persones que, per naturalesa, tenen aquests drets, però que no tenen l'oportunitat d'exercir-los.

7.1. Investiga, mitjançant informació obtinguda de diferents fonts, els problemes i els reptes que té l'aplicació de la Declaració universal dels drets humans quant a l'exercici dels drets següents:

— Els drets civils, amb problemes relatius a la intolerància, l'exclusió social, la discriminació de la dona, la violència masclista i l'existència d'actituds com l'homofòbia, el racisme, la xenofòbia, l'assetjament laboral i escolar, etc.

— Els drets polítics: guerres, terrorisme, dictadures, genocidi, refugiats polítics, etc.

7.2. Indaga, mitjançant un treball col·laboratiu, la tasca que duen a terme institucions i voluntaris a tot el món perquè es compleixin els drets humans, com ara Amnistia Internacional i ONG com Mans Unides, Metges sense Fronteres i Càritas, entre altres, i elabora i exposa les seves conclusions.

BLOC 6. ELS VALORS ÈTICS EN RELACIÓ AMB LA CIÈNCIA I LA

TECNOLOGIA
Continguts
Implicacions ètiques de la ciència i la tecnologia. Principals perills de la recerca científica i tecnològica. Els perills de la tecnodependència. La bioètica i els problemes que presenta.
Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable
<p>1. Reconèixer la importància que té la dimensió moral de la ciència i la tecnologia, així com la necessitat d'establir límits ètics i jurídics amb la finalitat d'orientar-ne l'activitat d'acord amb els valors defensats per la Declaració universal dels drets humans.</p> <p><i>1.1. Utilitza informació de diferents fonts per analitzar la dimensió moral de la ciència i la tecnologia i avaluar l'impacte positiu o negatiu que poden tenir en tots els àmbits de la vida humana, com el social, l'econòmic, el polític, l'ètic i l'ecològic, entre altres.</i></p> <p><i>1.2. Aporta arguments que fonamenten la necessitat de posar límits ètics i jurídics a la recerca i a la pràctica científica i tecnològica, amb la dignitat humana i els valors ètics reconeguts en la Declaració universal dels drets humans com a criteri normatiu.</i></p> <p><i>1.3. Recorre a la iniciativa personal per exposar les seves conclusions sobre el tema tractat ordenades racionalment i de forma argumentada, utilitzant mitjans informàtics i audiovisuals.</i></p> <p>2. Entendre i valorar el problema de la tecnodependència i l'alienació humana a la qual aquesta condueix.</p> <p><i>2.1. Destaca el problema i el perill que representa per a l'ésser humà la tecnodependència, n'assenyala els símptomes i les causes i en valora les conseqüències negatives, com una addicció incontrolada als dispositius electrònics, als videojocs i a les xarxes socials, que condueixen les persones cap a una progressiva deshumanització.</i></p> <p>3. Utilitzar els valors ètics continguts en la Declaració universal dels drets humans en el camp científic i tecnològic amb la finalitat d'evitar que els avenços s'apliquin de forma inadequada i solucionar els dilemes morals que de vegades es presenten, especialment en el terreny de la medicina i la biotecnologia.</p> <p><i>3.1. Analitza informació seleccionada de diverses fonts amb la finalitat de saber en què consisteixen alguns dels avenços en medicina i biotecnologia que plantegen dilemes morals, com la utilització de cèl·lules mare, la clonació i l'eugenèsia, entre altres, i assenyala alguns perills que aquests comporten si es prescindeix del respecte a la dignitat humana i als seus valors fonamentals.</i></p> <p><i>3.2. Presenta una actitud de tolerància i respecte davant les diferents opinions que s'expressen en la confrontació d'idees amb la finalitat de solucionar els dilemes ètics, sense oblidar la</i></p>

necessitat d'utilitzar el rigor en la fonamentació racional i ètica de totes les alternatives de solució plantejades.

4. Reconèixer que, actualment, hi ha casos en què la recerca científica no és neutral, sinó que està determinada per interessos polítics, econòmics, etc., mitjançant l'anàlisi de la idea de *progrés* i de la interpretació equivocada que se'n fa quan els objectius que es pretenen aconseguir no respecten un codi ètic fonamentat en la Declaració universal dels drets humans.

4.1. Obté i selecciona informació, mitjançant un treball col·laboratiu, d'alguns casos en què la recerca científica i tecnològica no ha estat guiada pels valors ètics de la Declaració universal dels drets humans ni hi és compatible, la qual cosa genera impactes negatius en l'àmbit humà i en el mediambiental, i n'assenyala les causes.

4.2. Raona, en col·laboració amb el grup, sobre la idea de progrés en la ciència i la relació que manté amb els valors ètics i el respecte a la dignitat humana i al seu entorn, i n'extreu unes conclusions i les exposa.

4.3. Selecciona i contrasta informació, en col·laboració amb el grup, sobre algunes de les amenaces que, per al medi ambient i la vida, suposa l'aplicació indiscriminada de la ciència i la tecnologia, com l'explotació descontrolada dels recursos naturals, la destrucció d'hàbitats, la contaminació química i industrial, la pluja àcida, el canvi climàtic, la desertificació, etc.

Quart curs

BLOC 1. LA DIGNITAT DE LA PERSONA

Continguts

La dignitat de la persona com a fonament de la Declaració universal dels drets humans.

Repercussions ètiques de la Declaració universal dels drets humans.

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Interpretar i valorar la importància de la dignitat de la persona com el valor del qual parteix i en el qual es fonamenta la Declaració universal dels drets humans i destacar els atributs inherents a la naturalesa humana i els drets inalienables i universals que se'n deriven com el punt de partida sobre el qual han de girar els valors ètics en les relacions humanes a nivell personal, social, estatal i universal.

1.1. Identifica en la dignitat de l'ésser humà com a persona i en els atributs inherents a la seva naturalesa l'origen dels drets inalienables i universals que estableix la Declaració universal dels drets humans.

1.2. Identifica, en la Declaració universal dels drets humans, els atributs essencials de l'ésser humà: la raó, la consciència i la llibertat.

1.3. *Relaciona de forma adequada els termes i les expressions següents, utilitzats en la Declaració universal dels drets humans: dignitat de la persona, fraternitat, llibertat humana, tracte digne, judici just, tracte inhumà o degradant, detingut arbitràriament, presumpció d'innocència, discriminació, violació de drets, etc.*

BLOC 2. LA COMPRESIÓ, EL RESPECTE I LA IGUALTAT EN LES RELACIONS INTERPERSONALS

Continguts

Repercussions polítiques de la Declaració universal dels drets humans.
La globalització i les repercussions ètiques i polítiques que se'n deriven.
Els mitjans de comunicació de massa i la necessitat de regular-los èticament i jurídicament.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Explicar, basant-se en la Declaració universal dels drets humans, els principis que han de regir les relacions entre els ciutadans i l'Estat, amb la finalitat d'afavorir que es compleixin en la societat en la qual viuen.

1.1. *Comenta, segons el que estableix la Declaració universal dels drets humans en els articles 12-17, els drets de l'individu en les relacions entre els ciutadans i l'Estat que aquest ha de respectar i fomentar.*

1.2. *Explica els límits de l'Estat que estableix la Declaració universal dels drets humans en els articles 18-21 en determinar les llibertats dels ciutadans que l'Estat ha de protegir i respectar.*

1.3. *Elabora una presentació en suport informàtic i audiovisual per il·lustrar els continguts més destacats que s'han tractat en el tema i exposar les seves conclusions de forma argumentada.*

2. Explicar en què consisteix la socialització global i com es relaciona amb els mitjans de comunicació de massa, valorar-ne els efectes en la vida i en el desenvolupament moral de les persones i de la societat i reflexionar sobre el paper que han de tenir l'ètica i l'Estat en relació amb aquest tema.

2.1. *Descriu i avalua el procés de socialització global, mitjançant el qual s'interioritzen valors, normes, costums, etc.*

2.2. *Assenyala els perills que suposa el fenomen de la socialització global si es desenvolupa al marge dels valors ètics universals, i debat sobre la necessitat d'establir límits ètics i jurídics en aquest tema.*

2.3. *Raona sobre l'impacte que tenen els mitjans de comunicació de massa en la vida moral de les persones i de la societat i expressa les seves opinions amb rigor intel·lectual.*

2.4. *Valora la necessitat de regular èticament i jurídicament l'ús de mitjans de comunicació de massa, respectant el dret a la informació i a la llibertat d'expressió dels ciutadans.*

BLOC 3. LA REFLEXIÓ ÈTICA

Continguts

La necessitat de la reflexió ètica en el món actual.
Els valors ètics i el projecte de vida.
Ètiques materials i ètiques formals.
Les ètiques formals. L'ètica kantiana i les ètiques del discurs.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Reconèixer que, en el món actual, en què tenen lloc canvis ràpids de gran abast, és fonamental una regulació ètica a causa de la magnitud dels perills als quals s'enfronta l'ésser humà, la qual s'ha d'actualitzar i ampliar als nous camps d'acció de la persona, amb la finalitat de garantir que es compleixen els drets humans.
 - 1.1. *Justifica racionalment i valora la importància de la reflexió ètica al segle XXI com a instrument de protecció dels drets humans davant el perill que poden representar els posseïdors de grans interessos polítics i econòmics i grups violents, que tenen accés a armament de gran abast científic i tecnològic i que són capaços de posar en risc els drets fonamentals de la persona.*
 - 1.2. *Assenyala alguns dels nous camps als quals s'aplica l'ètica, com el professional, la bioètica, el medi ambient, l'economia, l'empresa, la ciència i la tecnologia, entre altres.*
2. Comprendre i valorar la importància que tenen per a l'ésser humà del segle XXI les circumstàncies que l'envolten i destacar els límits que li imposen i les oportunitats que li ofereixen a l'hora d'elaborar el seu projecte de vida, d'acord amb els valors ètics que lliurement tria i que donen sentit a la seva existència.
 - 2.1. *Describeix i avalua les circumstàncies que actualment l'envolten i identifica les limitacions i les oportunitats que se li plantegen des de les perspectives socials, laborals, educatives, econòmiques, familiars, afectives, etc., a fi de dissenyar, a partir d'aquestes, el seu projecte de vida personal i determinar lliurement els valors ètics que han de guiar-lo.*
3. Distingir els principals valors ètics en els quals es fonamenten les ètiques formals, establir la relació que mantenen amb l'ètica kantiana i assenyalar la importància que Kant atribueix a l'autonomia de la persona com a valor ètic fonamental.
 - 3.1. *Defineix els elements distintius de les ètiques formals i els compara amb els relatius a les ètiques materials.*
 - 3.2. *Explica les característiques de l'ètica kantiana —formal, universal i racional—, així com la importància de la seva aportació a l'ètica universal.*
 - 3.3. *Valora, en l'ètica kantiana, que es fonamenti en l'autonomia de la persona com a valor ètic essencial i que es manifesti en l'imperatiu categòric i les seves formulacions.*
4. Identificar l'ètica del discurs de Habermas i Apel com una ètica formal que

destaca el valor del diàleg i el consens en la comunitat com a procediment per trobar normes ètiques justes.

4.1. *Identifica l'ètica del discurs com una ètica formal, descriu en què consisteix l'imperatiu categòric que formula i assenyala les similituds i diferències amb l'imperatiu de l'ètica de Kant.*

4.2. *Utilitza la seva iniciativa personal i emprenedora per elaborar una presentació en suport informàtic sobre les ètiques formals, n'extreu conclusions fonamentades i les exposa.*

BLOC 4. LA JUSTÍCIA I LA POLÍTICA

Continguts

Democràcia i justícia.

Democràcia i drets humans.

Democràcia i participació ciutadana.

Democràcia: drets i deures.

Críteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Concebre la democràcia no tan sols com una forma de govern, sinó com un estil de vida ciutadana en què els ciutadans són conscients del seu deure com a elements actius de la vida política i col·laboren en la defensa i la difusió dels drets humans tant en la vida personal com en la social.

1.1. *Comprèn la importància que té per a la democràcia i la justícia que els ciutadans coneguin i compleixin els seus deures, entre els quals la defensa dels valors ètics i cívics, la cura i la conservació de tots els béns i serveis públics, la participació en l'elecció dels representants polítics, el respecte i la tolerància a la pluralitat d'idees i de creences i el compliment de les lleis i les sentències dels tribunals de justícia, així com el pagament dels impostos establerts, entre altres.*

2. Reflexionar sobre el deure que tenen els ciutadans i els estats de promoure l'ensenyament i la difusió dels valors ètics com a instruments indispensables per defensar la dignitat i els drets humans davant el perill que el fenomen de la globalització pot representar per a la destrucció del planeta i la deshumanització de la persona.

2.1. *Raona i elabora conclusions, en grup, sobre el fet que, si no s'estableix una regulació ètica i política, el fenomen de la globalització pot tenir per a l'ésser humà unes terribles conseqüències, com ara l'egoisme, la desigualtat, la interdependència, la internacionalització dels conflictes armats i la imposició de models culturals determinats per interessos econòmics que promouen el consumisme i la pèrdua de llibertat humana, entre altres.*

2.2. *Comenta el deure ètic i polític que tenen tots els estats, davant els riscos de la globalització, de prendre mesures de protecció dels drets humans, especialment l'obligació de fomentar l'ensenyament dels valors ètics, la vigència d'aquests i la necessitat de respectar-los a tot el*

món, com el deure de contribuir a la construcció d'una societat justa i solidària fomentant la tolerància, el respecte als drets dels altres, l'honestedat, la lleialtat, el pacifisme, la prudència, la mútua comprensió mitjançant el diàleg, i la defensa i la protecció de la naturalesa, entre altres.

BLOC 5. ELS VALORS ÈTICS, EL DRET, LA DECLARACIÓ UNIVERSAL DELS DRETS HUMANS I ALTRES TRACTATS INTERNACIONALS SOBRE DRETS HUMANS

Continguts

Les lleis: necessitat i fonamentació ètica.
La teoria de la justícia de Rawls.
Els drets humans: principals reptes en el món actual.
El dret a la vida.
El dret a la pau.

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Apreciar la necessitat de les lleis jurídiques a l'Estat per garantir el respecte als drets humans i raonar sobre alguns dilemes morals en els quals es produeix un conflicte entre els deures ètics, relatius a la consciència de la persona, i els deures cívics que imposen les lleis jurídiques.
 - 1.1. *Explica la finalitat i les característiques de les lleis jurídiques dins l'Estat i la justificació ètica d'aquestes per fonamentar-ne la legitimitat i l'obediència.*
 - 1.2. *Debat sobre la solució de problemes en els quals hi ha un conflicte entre els valors i els principis ètics de l'individu i els de l'ordre civil i exposa solucions raonades en casos com els de desobediència civil i objecció de consciència.*
2. Raonar sobre la teoria de Rawls basada en la justícia com a equitat i com a fonament ètic del dret i emetre un judici crític sobre aquesta teoria.
 - 2.1. *Cerca informació a Internet amb la finalitat de definir i relacionar els principals conceptes emprats a la teoria de Rawls, com la posició original i el vel d'ignorància, el criteri d'imparcialitat i la funció dels dos principis de justícia que proposa.*
 - 2.2. *Emet un judici crític sobre la teoria de Rawls i exposa la conclusió argumentada que n'extreu.*
3. Valorar la Declaració universal dels drets humans com a conjunt d'ideals irrenunciables, tenir presents els problemes i les deficiències existents a l'hora d'aplicar-los, especialment en l'àmbit econòmic i en el social, i indicar la importància de les institucions i els voluntaris que fan feina per a la defensa dels drets humans.
 - 3.1. *Justifica racionalment la importància dels drets humans com a ideals que han d'assolir les*

societats i els estats i reconeix els reptes que encara han de superar.

3.2. Assenyala alguna de les deficiències existents en l'exercici dels drets econòmics i socials, com la pobresa, la falta d'accés a l'educació, a la salut, a l'ocupació, a l'habitatge, etc.

3.3. Elabora una presentació, en suport informàtic i audiovisual, sobre algunes institucions i voluntaris que, a tot el món, fan feina per a la defensa i el respecte dels drets humans, com l'ONU i els organismes que en depenen —la FAO, l'Organisme Internacional de l'Energia Atòmica (OIEA), l'Organització Mundial de la Salut (OMS) i l'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura (UNESCO), entre altres— i ONG com Greenpeace, UNICEF, la Creu Roja i la Mitja Lluna Roja, així com el Tribunal Internacional de Justícia i el Tribunal de Justícia de la Unió Europea, entre altres.

4. Entendre la seguretat i la pau com un dret reconegut en la Declaració universal dels drets humans (art. 3) i com un compromís dels espanyols en l'àmbit nacional i en l'internacional (Constitució espanyola, preàmbul), i identificar i avaluar el perill de les noves amenaces que han sorgit darrerament que les poden afectar.

4.1. Raona, en petits grups, sobre la seguretat i la pau com un dret fonamental de les persones, en valora la importància per a l'exercici del dret a la vida i a la llibertat (art. 3 de la Declaració universal dels drets humans), n'extreu conclusions i les exposa.

4.2. Pren consciència del compromís dels espanyols amb la pau com una aspiració col·lectiva i internacional, reconeguda en la Constitució espanyola, rebutja la violació dels drets humans i mostra solidaritat amb les víctimes de la violència.

4.3. Elabora una presentació, en suport audiovisual, sobre algunes de les noves amenaces per a la pau i la seguretat en el món actual, com el terrorisme, els desastres mediambientals, les catàstrofes naturals, les màfies internacionals, les pandèmies, els atacs cibernètics i el tràfic d'armes de destrucció massiva, de persones i d'òrgans, entre altres.

5. Conèixer la missió atribuïda, en la Constitució espanyola, a les forces armades i la relació d'aquestes amb els compromisos que Espanya té amb els organismes internacionals a favor de la seguretat i la pau, i reflexionar sobre la importància del dret internacional per regular i limitar l'ús i l'aplicació de la força i el poder.

5.1. Coneix, analitza i assumeix, com a ciutadà, els compromisos internacionals d'Espanya com a membre d'organismes internacionals —ONU, OTAN, UE, etc.— per defensar la pau i protegir els drets humans,

5.2. Explica la importància de la missió de les forces armades (art. 15 de la Llei de defensa nacional) en matèria de defensa i seguretat nacional, de defensa dels drets humans i de promoció de la pau, i la contribució que fan en situacions d'emergència i ajuda humanitària, tant nacionals com internacionals.

5.3. Analitza les conseqüències dels conflictes armats internacionals i valora la importància de

les organitzacions internacionals que promouen i vigilen el compliment d'un dret internacional, fonamentat en la Declaració universal dels drets humans.

BLOC 6. ELS VALORS ÈTICS EN RELACIÓ AMB LA CIÈNCIA I LA TECNOLOGIA

Continguts

Implicacions ètiques de la recerca científica i tecnològica.

L'ètica deontològica i la fonamentació d'aquesta en els diferents àmbits professionals.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Identificar criteris que permetin avaluar, de forma crítica i reflexiva, els projectes científics i tecnològics, amb la finalitat de valorar si són idonis pel que fa al respecte dels drets i valors ètics de la humanitat.

1.1. Utilitza informació de forma selectiva a fi de trobar alguns criteris per valorar la viabilitat de projectes científics i tecnològics, tenint en compte la idoneïtat ètica dels objectius que pretenen i avaluant els riscos i les conseqüències personals, socials i mediambientals que pugui comportar el fet d'aplicar-los.

2. Valorar la necessitat que els científics, els tecnòlegs i altres professionals compleixin una ètica deontològica.

2.1. Comprèn i explica la necessitat de donar suport a la creació i l'ús de mètodes de control i a l'aplicació d'una ètica deontològica per als científics i tecnòlegs i, en general, per a totes les professions, a fi de fomentar l'aplicació dels valors ètics en el món laboral, financer i empresarial.